

خبرنگاری، اخبار جعلی و اطلاعات غلط

دستنامه‌ای برای آموزش روزنامه‌نگاری

چریلین ایرتون، جولی پوزتی

مترجم: علی احمدی

خبرنگاری
اخبار جعلی و اطلاعات غلط

سرشناسه	: ایرتون، چیرلین Ireton, Cherilyn
عنوان و نام پدیدآور	: خبرنگاری، اخبار جعلی و اطلاعات غلط: دستنامه‌ای برای آموزش روزنامه‌نگاری/ نویسندگان چیرلین ایرتون، جولی پوزتی؛ مترجم علی احمدی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۷ ص.: جدول، نمودار.
شابک	: ۸ - ۲۳۳ - ۲۴۶ - ۶۲۲ - ۹۷۸
فهرست‌نویسی	: فیبا
عنوان اصلی	: Journalism, 'fake news' & disinformation : handbook : for journalism education and training, 2018.
موضوع	: روزنامه‌نگاری الکترونیکی
موضوع	: Online journalism :
موضوع	: آموزش روزنامه‌نگاری
موضوع	: Journalism, Educational :
موضوع	: اخبار جعلی
موضوع	: Fake news :
شناسه افزوده	: پوزتی، جولی
شناسه افزوده	: Posetti, Julie :
شناسه افزوده	: احمدی، علی، ۱۳۵۴-، مترجم
رده بندی کنگره	: PN۴۷۸۴ :
رده بندی دیویی	: ۰۷۰/۴ :
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۶۶۵۱۳ :

خبرنگاری

اخبار جعلی و اطلاعات غلط

دست‌نامه‌ای برای آموزش روزنامه‌نگاری

نویسندگان

چیرلین ایرتون و جولی پوزتی

مترجم

علی احمدی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

چیرلین ایرتون و جولی بوذنی

خبرنگاری، اخبار جعلی و اطلاعات غلط

علی احمدی

چاپ اول: ۱۴۰۰
شمارگان: ۴۴۰ نسخه
لیتوگرافی: باختر
چاپ: رامین
قطع: رقعی

شابک: ۸ - ۲۳۳ - ۲۴۶ - ۶۲۲ - ۹۷۸

حق چاپ محفوظ است.

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین
خیابان شهدای ژاندارمری - بن بست گرانفر - پلاک ۴
تلفن: ۰۲۱ - ۶۶۴۱۲۳۵۸

Www.elmpub.com

info@elmpub.com

nashreelm

فهرست مطالب

مقدمه مترجم	۷
پیش‌گفتار یونسکو	۱۷
چگونه اخبار جعلی را مدیریت کنیم؟	۳۱
درس اول: چرا حقیقت، اعتماد و روزنامه‌نگاری اهمیت دارند؟	۶۱
درس دوم: تفکر درباره «اختلال اطلاعاتی»: چارچوب‌های اطلاعات غلط، اطلاعات گمراه‌کننده و اطلاعات مضر	۸۱
درس سوم: تحول در صنعت خبر: فناوری دیجیتال، پلتفرم‌های اجتماعی و گسترش اطلاعات گمراه‌کننده و اطلاعات غلط	۱۰۳
درس چهارم: مقابله با اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده از راه سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی	۱۲۹
درس پنجم: بررسی حقیقت؛ راستی‌آزمایی	۱۴۹
درس ششم: راستی‌آزمایی رسانه‌های اجتماعی: ارزیابی منابع و محتوای بصری	۱۷۷
درس هفتم: مبارزه با سوءاستفاده‌های آنلاین:	۲۰۱

مقدمه مترجم

چه بخواهیم و چه نخواهیم امروز ما با انبوهی از اخبار و اطلاعات غلط، گمراه کننده و دروغ مواجهیم و آثار چنین اطلاعاتی در جامعه در سال های اخیر بسیار گسترده بوده است. شایعه متعلق به امروز و دیروز نیست و قدمتی دیرینه دارد اما سرعت شیوع و ویروسی اخبار جعلی پس از پیدایش اینترنت و فناوری های نوین ارتباطی با گذشته قابل مقایسه نیست. اما آیا همه اطلاعات منتشر شده غلط یا گمراه کننده است؟ پاسخ به این پرسش به طور قطع منفی است زیرا اینترنت بستری برای هر دو نوع اخبار و اطلاعات است: اطلاعات صحیح و غلط. هر چند حتی اطلاعات غیرواقعی، نادرست یا دیده نشده نیز اطلاعات است، آنچه اهمیت دارد کشف حقیقت در میان این حجم وسیع از اطلاعات است یعنی تشخیص اطلاعات درست از اطلاعات نادرستی که ظاهر درستی دارند. در چنین شرایطی، وظیفه دانش بررسی حقیقت است. با وجود نگاه خوش بینانه به فناوری و «هوش جمعی»، توسعه اینترنت به ایجاد اتاق های پژواک و فراهم کردن بستری برای رشد اطلاعات غلط کمک کرده است. شاید بتوان گفت گسترش ویروسی این اطلاعات نادرست یا بی اساس و

همچنین نظریه‌های مبتنی بر توطئه از آزاردهنده‌ترین روندهای اجتماعی اوایل قرن حاضر است. روندی که به پیدایش دنیای موسوم به «پساحقیقت» منجر شده است. امروز الگوریتم‌های بدخیم گریبان مخاطب را گرفته‌اند که البته نمی‌توان همه تقصیر را متوجه آن‌ها دانست زیرا فعالیت الگوریتم‌ها و حباب‌های فیلتر مبتنی بر رفتار اطلاعاتی مخاطبان است. در واقع، غالب الگوریتم‌ها بر اساس اطلاعاتی که ما در اختیار آن‌ها قرار می‌دهیم رفتار می‌کنند و ما را به سوی شخصی‌سازی اطلاعات سوق می‌دهند. در عین حال، بخشی از اخبار جعلی از این طریق منتشر می‌شود و بخش گسترده دیگر با مشارکت کاربران صورت می‌گیرد. انتشار اطلاعات غیرواقعی و غلط به عللی چون نبود شناخت در فرستنده، نشر آگاهانه و از روی عمد و یا نبود نظارت بر روند ارسال اطلاعات، امروزه موجب نوعی بی‌نظمی در روند اطلاع‌رسانی در ایران و جهان شده است. برای مثال، برخی افراد غیرحرفه‌ای با نوعی سوگیری شناختی تمایل دارند دانش و اطلاعات خود را فراتر از اندازه واقعی ارزیابی کنند و با این توهم برتری که به اثر دانینگ کروگر^۱ مشهور است، بدون تلاش برای جمع‌آوری مدارک و شواهد بیشتر درباره صحت و سقم اخبار و اطلاعات، به انتشار یا بازنشر آن اقدام می‌کنند. برخی نیز مقاصد سیاسی دارند و در شرایط خاص مانند انتخابات یا انتصابات به نشر هدفمند اخبار جعلی روی می‌آورند. گذشته از اهداف تولید و منتشرکنندگان اخبار جعلی، این موضوع به دغدغه مهم دولت‌ها تبدیل شده و موضوع مقررات‌گذاری در فضای سایبر برای مقابله با اخبار و اطلاعات جعلی در کشورهای مختلف مطرح است. در ایران برابر ماده ۱۸ قانون جرائم رایانه‌ای هرکس به قصد تشویش اذهان عمومی در فضای مجازی اخبار خلاف واقع منتشر کند

1 Dunning-Kruger effect

مجرم محسوب می‌شود و افزون بر اعاده حیثیت به حبس از ۹۱ روز تا دو سال زندان یا جزای نقدی از ۵۰۰ هزار تا چهار میلیون تومان حکوم خواهد شد. در بسیاری از کشورها مجازات‌های بازدارنده سنگین تری برای انتشار شایعه و خبر کذب در نظر گرفته شده است. این که این مجازات‌ها تا چه میزان بازدارنده است و آیا در صورت تزايد این جرایم با توجه به فعالیت میلیون‌ها نفر در شبکه‌های اجتماعی، امکان مقابله این چینی با آن‌ها وجود دارد موضوع دیگری است که ما به آن نمی‌پردازیم. آن چه اهمیت دارد تأثیر انتشار این اخبار بر اعتماد به سیاستمداران، دولت‌ها، نخبگان، رسانه‌های سنتی و روزنامه‌نگاران و جامعه است. گاهی انتشار چنین اطلاعاتی پیامدهای جدی در جامعه خواهد داشت که نمونه بارز آن انتشار اطلاعات ضدعلمی یا شبه علمی و اخبار غیرواقعی درباره شیوه‌های پیشگیری از ابتلا به بیماری همه‌گیر (اپیدمی) کرونا بود که سلامت برخی از افراد را در معرض خطر قرار داد. در چنین شرایطی سازمان جهانی بهداشت واژه «اینفودمی»^۱ را به معنای همه‌گیری اطلاعات و اخبار درباره کووید ۱۹ ابداع کرد و درباره آن هشدار داد. در این تعبیر، اینفودمی به سرریز شدن اطلاعات به صورت آنلاین و آفلاین گفته می‌شود که منجر به انتشار اطلاعات غلط (دیس اینفودمی)^۲ و اختلال در کنترل بیماری همه‌گیر از سویی و تأمین منافع اشخاص و گروه‌های مختلف از سوی دیگر می‌شود.

«دیس اینفودمی» و «عفونت خبری» در دنیاگیری کرونا

شیوع کووید ۱۹ در جهان و انتشار سریع و گسترده اخبار غیرواقعی بویژه در زمان شروع این بیماری دنیاگیر (پاندمی) نگرانی کارشناسان

1 infodemic

2 Disinfodemic

حوزه سلامت و ارتباطات را در پی داشت. همه‌گیری یک بیماری به میزان شیوع و نرخ بهبودیافتگان و فوت‌شدگان بستگی دارد و همه تلاش مراجع بهداشتی کاهش میزان سرایت بیماری و نرخ مرگ و میر است. درباره انتشار اخبار و اطلاعات نیز می‌توان گفت زمانی که سرعت انتشار و انتقال اخبار از سرعت فراموش شدن آن‌ها بیشتر شود این اخبار همه‌گیر می‌شوند. در حقیقت، شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها به افزایش سرعت انتشار و انتقال اخبار کمک می‌کنند و برخی از این اطلاعات در حدی جذاب و فریبنده است که در ذهن ماندگار می‌شود و سرعت فراموش شدن آن از سرعت انتقال کمتر می‌شود. اخبار جعلی روایت‌های خبری است که رسانه‌های اجتماعی با تقلید از منابع خبری مشروع منتشر می‌کنند، به سرعت در شبکه‌ها منتشر می‌شوند و تکذیبیه‌هایشان کمتر دیده می‌شود. در چنین فضایی آلودگی اطلاعاتی پدید می‌آید و افکار عمومی و ذهنیت جمعی در یک گستره زمانی و مکانی درگیر اطلاعات غیرواقعی مشخصی می‌شود که از آن به عنوان «دیس اینفودمی» یا همه‌گیری و «شیوع اخبار و اطلاعات جعلی» نام می‌بریم.

بیماری کرونا نخستین بیماری همه‌گیری است که در عصر فناوری‌ها و رسانه‌های نوین اجتماعی پدید آمد و بنابراین نخستین بار است که مردم به طور گسترده در یک همه‌گیری، از این فناوری‌ها برای ارتباط با هم، سلامتی و ایمنی خود و آگاهی دیگران بهره می‌گیرند. سوی دیگر، نقش این فناوری در گسترش بیش از حد اطلاعات به صورت آنلاین و آفلاین است که گاهی با اقدامات عمدی و آگاهانه‌ای برای انتشار اطلاعات غلط و تضعیف تلاش‌های مراجع بهداشتی در کشورهای مختلف همراه است. این اطلاعات نادرست و فریبکارانه گاهی سلامت جسمی و روانی افراد را در معرض خطر قرار می‌دهد. چنین اطلاعات ضدعلمی نادرستی به قیمت

سلامت و جان مردم تمام می‌شود، مسیر آموزش و توصیه‌های بهداشتی را مختل می‌کند، موجب سردرگمی علم پزشکی می‌شود و توانایی کشورها را برای جلوگیری از شیوع بیماری همه گیر در معرض خطر قرار می‌دهد. در این صورت، کمپین‌های ایمن سازی مردم به اهداف خود نمی‌رسند، شیوه‌نامه‌های بهداشتی به درستی رعایت نمی‌شوند و رشد ویروس همچنان ادامه خواهد داشت. مواجهه جهان با حجم انبوه اطلاعات نادرست درباره کووید ۱۹ سازمان ملل را بر آن داشت برنامه ابتکار عملی را برای مقابله با گسترش اطلاعات غلط در آوریل ۲۰۲۰ آغاز کند. سازمان جهانی بهداشت ماه مه ۲۰۲۰ در بخشی از قطعنامه خود درباره کنترل بیماری از کشورهای عضو خواست محتوای قابل اطمینان و اعتماد درباره کووید ۱۹ تهیه و برای مقابله با گسترش اطلاعات غلط و سوء استفاده احتمالی از فناوری‌های نوین ارتباطی اقدام کنند. بر این اساس، از شرکت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی نیز خواسته شد با استفاده از مهارت و دانش جمعی خود به این موضوع رسیدگی و برای حمایت از نشر اطلاعات علمی صحیح در میان مردم تلاش کنند. به این منظور، «اپ استور» و «گوگل پلی» اپلیکیشن‌های غیررسمی مربوط به ویروس کرونا را نمی‌پذیرند و فیس‌بوک و گوگل اطلاعات مربوط به نهادهای دولتی و شناخته شده را در موقع جستجوی اصطلاحات مربوط به کرونا برجسته تر می‌کنند. هر چند رسانه‌های رسمی و معتبر بی وقفه در تلاش هستند تا اطلاعات دقیق و به‌روز منتشر کنند، اما اطلاعات غلط نیز چه بسا با سرعت بیشتری منتشر می‌شوند.

در ایران، انتشار اخبار و اطلاعات درباره درمان‌های کاذب کرونا چون «درمان با ادرار شتر، مشروبات الکلی، عنبرنسارا، روغن بنفشه، اسپند، ...» و نیز موج «داروهای تقلبی»، «ابتلای برخی شخصیت‌ها به بیماری» وظیفه

نهادها و رسانه های رسمی و بویژه خبرنگاران را برای تکذیب چنین اطلاعاتی سنگین تر کرد. هر چند پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا) عامل انتشار برخی از این اخبار از جمله منتشر کننده خبر درمان کرونا با مشروبات الکلی را دستگیر کرد و چنین اقداماتی در حوزه امنیت عمومی در کوتاه مدت صورت می گیرد اما مقابله با این پدیده مسئولیت پذیری جمعی را ایجاب می کند. انتشار این اطلاعات نادرست چه با انگیزه سود اقتصادی، منافع سیاسی، گرفتن کلیک یا به علت نداشتن آگاهی، واکنش احساسی، احتمال مفید بودن اطلاعات یا هر نیت دیگری، اهمیت روزنامه نگاری را برای ارائه اطلاعات و اخبار معتبر، صحیح و قابل اعتماد بیش از پیش نشان می دهد. اینجا قصد دارم از اصطلاح «عفونت خبری یا عفونت اطلاعاتی» برای چنین پدیده ای استفاده کنم زیرا عفونت های ویروسی بر اثر آلودگی با ویروس و عفونت خبری و اطلاعاتی بر اثر آلودگی اطلاعاتی و انتشار و تکثیر مستمر اخبار نادرست پدید می آید. شاید نباید واژه «عفونت» را در کنار «خبر» قرار داد چون ممکن است از ارزش واژه خبر که به عنوان اطلاعات تازه معتبر و مطمئن است کم کند. اما باید پذیرفت که اخبار و اطلاعات جعلی به سرعت وایرال می شوند و تکثیر سریع آن ها اثرات مخربی دارد که موجب عفونت در بدنه اطلاع رسانی جوامع می شود. برای درمان نسبی این نوع عفونت و به عبارت دیگر ضد عفونی کردن جامعه، می توان به شیوه هایی چون آموزش سواد رسانه ای برای تشخیص اطلاعات غلط از اطلاعات صحیح، تولید اطلاعات صحیح، تنظیم گری و مقررات گذاری (رگولاتوری) و مداخله نهادها و سازمان های بین المللی و محلی اشاره کرد. در این صورت، اتصال انسان ها به هم در دنیای دیجیتال، حلقه نجاتی برای انتقال مستقیم اطلاعات بهداشت عمومی به مردم، ارتباط متخصصان پزشکی با هم و با

روزنامه‌نگاران رسمی در کمترین زمان ممکن و در نتیجه مقابله بهتر با بیماری‌های همه‌گیر خواهد بود. البته هدف چنین اطلاعات نادرست و جعلی بسیار وسیع‌تر است و گاهی روزنامه‌نگاران و پزشکان نیز در دام چنین اطلاعاتی گرفتار می‌شوند. از این روست که مبارزه با این پدیده روز به روز اهمیت بیشتری یافته و توجه بیش از پیش اصحاب رسانه، دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی چون یونسکو را به خود جلب کرده است.

کتاب راهنمای یونسکو که معادل «دست‌نامه» را برای آن مکرر به کار می‌برم در قالب هشت درسواره به موضوع اخبار جعلی، شیوه‌های مقابله با آن و وظایف روزنامه‌نگاران می‌پردازد. یونسکو پس از انتشار این کتاب راهنما، به ویژه پس از شیوع کووید ۱۹ در جهان، نشست‌های متعددی را درباره موضوع دیس‌اینفودمی یا اخبار و اطلاعات جعلی مربوط به همه‌گیری کرونا برگزار کرد. جولی پوزتی از نویسندگان این کتاب از جمله برگزارکنندگان و بینارهایی با موضوع روزنامه‌نگاری و کووید ۱۹ بود که در بسیاری از آن‌ها شرکت کردم و گفت‌وگوهای مفیدی درباره تجربه مواجهه رسانه‌ها و خبرنگاران کشورهای مختلف با پدیده همه‌گیری اطلاعات جعلی شکل گرفت. پرداختن به این تجربه‌ها از حوصله این مقدمه خارج است و در ذیل فقط به برخی راهکارهای پیشنهادی یونسکو اشاره می‌کنم. پیش از آن باید گفت که یونسکو تلاش برای مقابله با اطلاعات و اخبار جعلی مربوط به کووید ۱۹ را به منزله درخواست برای مقابله با تکرر اطلاعات و تنوع دیدگاه‌ها و بحث‌ها نمی‌داند و هدف اصلی خود را، مقابله با همه‌گیری اطلاعات دروغ و جعلی و «مبارزه برای دریافت حقایق» در زمینه بیماری کرونا عنوان می‌کند. در عین حال، این روش‌ها را می‌توان به انواع اخبار جعلی در موضوعات مختلف مانند تغییرات اقلیمی، سیاست، انتخابات و ... تعمیم داد.

برخی راه کارهای پیشنهادی یونسکو برای مقابله با همه گیری اخبار و اطلاعات جعلی مربوط به کووید ۱۹ چنین است:

- تقویت سیاست گذاری نظارتی، مقررات گذاری یا رگولاتوری در کشورها در زمینه گسترش اطلاعات و اخبار جعلی با رعایت آزادی بیان و حریم خصوصی
- افزایش حمایت از نهادهای رسانه‌ای در کشورهای در حال توسعه از جمله از طریق برنامه بین‌المللی ارتباطات برای توسعه^۱
- برگزاری نشست‌های گوناگون به صورت وینار به منظور اشتراک گذاری دانش و افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی با تمرکز بر همه‌گیری اخبار جعلی
- سرمایه‌گذاری در رصد اطلاعات و اخبار جعلی مربوط به بیماری همه‌گیر کرونا
- افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی و آموزش روزنامه‌نگاران به عنوان شیوه مهم مقابله با همه‌گیری اطلاعات جعلی
- تلاش دولت‌ها برای افزایش شفافیت و انتشار فعالانه اطلاعات و داده‌های رسمی به‌ویژه درباره بیماری کووید ۱۹ و فراهم کردن دسترسی مردم به اطلاعات مربوط
- پشتیبانی شرکت‌های اینترنتی از شبکه‌های حقیقت‌یاب و راستی‌آزمایی محلی، روزنامه‌نگاری مستقل و برنامه‌های آموزش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی
- اطمینان شرکت‌های اینترنتی از دسترسی کاربران به اطلاعات تأیید شده مربوط به بیماری کووید ۱۹ (منابع رسمی) که در جهت منافع عمومی به اشتراک گذاشته شده است

- تلاش شرکت‌های اینترنتی برای افزایش مشاهده‌پذیری محتواهای معتبر خبری و حمایت از سازمان‌های خبری معتبر
- تلاش رسانه‌ها به عنوان مقابله‌کنندگان حرفه‌ای در خط مقدم مبارزه با اطلاعات جعلی از طریق تقویت راستی‌آزمایی و صحت‌سنجی اخبار
- تلاش رسانه‌ها برای حقیقت‌یابی، ابهام‌زدایی و تقویت پاسخ‌گویی و شفافیت بازیگران سیاسی، نهادهای، شرکت‌ها و ...
- شفاف‌سازی افکار عمومی درباره آثار مثبت مبارزه با دیس‌اینفودمی در زمینه حقوق بشر، آزادی بیان و حریم خصوصی
- همکاری با سایر سازمان‌های خبری و رسانه‌ای و مخاطبان و جلب مشارکت مخاطبان در زمینه مقابله با اخبار و اطلاعات جعلی
- نوآوری رسانه‌ها با استفاده از قالب‌های بدیع و جذاب مانند اینفوگرافیک، پادکست‌ها و انجمن‌های آنلاین با حضور پزشکان متخصص و نیز استفاده از محتواهای کاربرساخته‌ای^۱ که به دقت راستی‌آزمایی شده است.
- استفاده از تجارب کشورهای مختلف از جمله کشورهای در حال توسعه در زمینه مبارزه با اطلاعات و اخبار جعلی مربوط به کرونا

سیاس‌گذاری

دست‌نامه پیش‌رو درباره اخبار جعلی، مدت بسیار کوتاهی پس از انتشار آن در وبگاه سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) ترجمه شد اما به علل مختلف و برخی ملاحظات، انتشار آن را به تعویق انداختم. از استاد، دوست و همکار بسیار ارجمندم جناب آقای

دکتر مرتضی مردیها بسیار سپاس گزارم که با گذشت مدتی پس از ترجمه کتاب، مرا به انتشار آن تشویق و تا مرحله نهایی چاپ مرا از راهنمایی‌ها و دلسوزی‌هایش بهره‌مند کرد.

از جناب آقای احمد امید، دانشجوی دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی نیز که در ترجمه بخش‌های نخست کتاب کمک شایانی کرد بسیار تشکر می‌کنم.

به جناب آقای جواد دلیری هم که نسخه دیگری از ترجمه این دست‌نامه را منتشر کرده است احترام می‌گذارم. امیدوارم انتشار چنین آثاری به مصونیت جامعه از گزند آسیب‌های ناشی از اخبار و اطلاعات نادرست و افزایش سواد خبری و توانمندسازی خبرنگاران و کاربران فضای مجازی کمک کند. بی‌تردید ترجمه نقص‌هایی دارد که امیدوارم صاحب نظران، استادان، دانشجویان، خبرنگاران و دیگر خوانندگان محترم این موارد را گوشزد کنند و مرا از تذکرات خود برای بهبود کار بی‌بهره نگذارند.

علی احمدی

تابستان ۱۳۹۹

پیش‌گفتار یونسکو

تلاش یونسکو برای تقویت آموزش در روزنامه‌نگاری بر کسی پوشیده نیست و این کتاب جدیدترین منبع ارائه شده از پیشرفته‌ترین دانش در این حوزه است.

این رویکرد بخشی از برنامه «ابتکار جهانی برای تعالی در آموزش خبرنگاری» است که خود بر پایه برنامه «بین‌المللی یونسکو برای توسعه ارتباطات»^۱ نهاده شده است. هدف این برنامه مشارکت در مباحثی چون تدریس، تمرین و تحقیق در خبرنگاری از منظر جهانی، از جمله به اشتراک گذاری شیوه‌های مناسب بین‌المللی است.

بر این اساس، این کتاب به عنوان راهنما در پی ارائه یک برنامه مدون پذیرفته شده یا سازگار در سطح بین‌المللی است که به مسئله جهانی و نوظهور اطلاعات دروغ که به طور کلی جوامع امروزی و بویژه حوزه خبرنگاری با آن رو به رو هستند، پاسخ دهد.

باید از این فرض پرهیز کرد که اصطلاح «خبر جعلی» مفهومی ساده و یا به طور کلی معنی رایج و قابل فهمی برای عموم دارد؛^۲ به این دلیل که واژه «خبر» به معنای اطلاعاتی است که از قابلیت اطمینان بالایی در نظر عموم برخوردار است و اطلاعاتی که دارای این معیارها نباشند خبر

نیستند. در این صورت، اصطلاح «خبر جعلی» تناقضی بین «اخبار» و «جعلی» را نشان می‌دهد که از سویی به تضعیف اعتبار اطلاعات می‌پردازد و از سوی دیگر مانند «اخبار واقعی» دارای درجه‌ای از اطمینان و علاقه مخاطب است.

برای درک بهتر مواردی که به دستکاری سوءاستفاده‌گرانه زبان و ژانرهای خبری می‌انجامد، این کتاب، به این‌گونه اقدامات تقلب‌آمیز می‌پردازد و آنها را به عنوان دسته‌ای خاص از اطلاعات جعلی^۳ و فریبکارانه می‌داند که دارای شکل‌های فزاینده و گوناگونی از اطلاعات دروغ هستند و در اشکال سرگرمی مانند میم‌های تصویری^۴ هم مشاهده می‌شوند.

در این کتاب، اصطلاح اطلاعات غلط^۵، به طور کلی، به تلاش عامدانه (اغلب هماهنگ شده) برای به اشتباه انداختن و یا دست‌کاری ذهن مردم از طریق ارائه اطلاعات تقلبی^۶ اشاره دارد. این موضوع اغلب با راهبردهای ارتباطی موازی و مجموعه‌ای از تاکتیک‌های دیگر مانند هک کردن و یا سوء استفاده از افراد همراه است. اطلاعات گمراه‌کننده^۷ معمولاً به اطلاعات فریب‌دهنده‌ای^۸ گفته می‌شود که بدون قصد دست‌کاری یا تخریب تولید یا منتشر می‌شود. هر دوی این موارد، برای جامعه مشکلاتی ایجاد می‌کنند، اما اطلاعات غلط به طور ویژه خطرناک هستند؛ زیرا اغلب سازمان‌یافته و دارای منبع است و با فناوری خودکار تقویت می‌شود.

تأمین‌کنندگان اطلاعات غلط، از آسیب‌پذیری یا تعصب دریافت‌کنندگان این اطلاعات به عنوان طعمه استفاده می‌کنند تا از آنها برای تکثیر و تقویت خبرهای خود بهره ببرند. بدین ترتیب، آنها با بهره‌گیری از تمایلات شدید ما برای به اشتراک‌گذاری اطلاعات به دلایل مختلف، به دنبال تحریک ما هستند تا ما را به مجرای برای انتقال

پیام‌هایشان تبدیل کنند. اما خطر مهم در این مفهوم این است که «خبر جعلی» غالباً رایگان است؛ به معنای دیگر، افرادی که از پس هزینه‌های تولیدات روزنامه‌نگاری با کیفیت بر نمی‌آیند، یا کسانی که به رسانه‌های خبری مستقل عمومی^۹ دسترسی ندارند، از هر دو خطر اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده آسیب می‌پذیرند.

گسترش اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده ممکن است عمدتاً از طریق شبکه‌ها و پیام‌رسان‌های اجتماعی صورت گیرد که اهمیت توجه به موضوع مقررات^{۱۰} یا خودتنظیمی^{۱۱} شرکت‌های ارائه دهنده این خدمات را نشان می‌دهد. به طور کلی، این کسب و کارها تا به امروز به جای این که خالق محتوا باشند، بیشتر به عنوان بسترهای واسطه‌ای و میانجی عمل کرده و کمتر در معرض قوانین و مقررات الزام‌آور سخت بوده‌اند. البته این موضوع، کپی‌رایت را در بر نمی‌گیرد. با این حال، در مواجهه با فشارهای رو به رشد و همچنین خطرات مربوط به آزادی بیان که به علت مقررات بیش از حد بر این سازمان‌ها تحمیل می‌شود، گام‌های فزاینده‌ای - هر چند ناپایدار - در مسیر خودتنظیمی برداشته شده است.^{۱۲} در سال ۲۰۱۸، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در زمینه آزادی بیان و عقیده گزارش سالانه خود را بر این موضوع متمرکز کرد و به شرکت‌های اینترنتی هشدار داد که خودتنظیمی را از رسانه‌های خبری یاد بگیرند و در زمینه حق انتشار، جستجو و دریافت اطلاعات، خود را با استانداردهای سازمان ملل تطبیق دهند. در این کتاب به نقش بسیار مهم روزنامه‌نگاران و رسانه‌های خبری در این زیست‌بوم رو به گسترش تدابیر، که دولت‌ها و شرکت‌ها اتخاذ می‌کنند، پرداخته شده است.

درک تفاوت‌ها

در «روزنامه‌نگاری با کیفیت» که از معیارهای حرفه‌ای و اخلاقی پیروی می‌کند، اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه کننده دو مفهوم متفاوت هستند. این دو مفهوم در عین حال در روزنامه‌نگاری ضعیف^{۱۳} نیز که با معیارهای حرفه‌ای فاصله دارد، متفاوت هستند. به عنوان مثال، روزنامه‌نگاری مسئله‌دار شامل خطاهای جاری (و اصلاح نشده‌ای) است که از تحقیق ضعیف یا بررسی و تأیید نادرست سرچشمه می‌گیرد. این نوع روزنامه‌نگاری، دارای نوعی حساسیت است که به اغراق در اثرگذاری و نیز انتخاب جانبدارانه حقایق در گرو رعایت انصاف می‌انجامد. اما این به معنای آن نیست که در پی نوعی روزنامه‌نگاری آرمان‌گرایانه باشیم که به نحوی فراتر از همه روایت‌ها و دیدگاه‌های تثبیت شده و یا نوعی روزنامه‌نگاری غیراستاندارد تحت تأثیر ایدئولوژی باشد. البته باید گفت که روزنامه‌نگاری، مجموعه‌ای از روایت‌هاست و مشکل روزنامه‌نگاری ضعیف با معیار پایین وجود این روایت‌ها نیست بلکه مشکل، ضعف در حرفه‌ای بودن آن است. به همین علت است که هنوز نمی‌توانیم روزنامه‌نگاری ضعیف را به مفهوم انتشار اطلاعات غلط و گمراه‌کننده بدانیم.

با وجود این، گاهی اوقات روزنامه‌نگاری ضعیف، امکان ورود یا نشت اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده را به نظام خبر واقعی فراهم می‌کند. اما ساز و کار در روزنامه‌نگاری ضعیف با ساز و کارهای موجود در اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده متفاوت است. در عین حال، روشن است که پای‌بندی به روزنامه‌نگاری اخلاق‌مدار با کیفیت به عنوان جایگزین و پادزهری برای جلوگیری از آلودگی محیط اطلاعات و به طور کلی بی‌ارزش کردن تأثیر خبر، ضروری است. امروزه، روزنامه‌نگاران، صرفاً تماشاگر سقوط بهمن در حال رشد اطلاعات دروغ و اطلاعات

گمراه کننده نیستند بلکه آنها خود را نیز در همان مسیر می‌بینند.^{۱۴} این بدان معناست که:

- روزنامه‌نگاری در شرایط ناهنجار کنونی خود را در معرض خطر غرق شدن می‌بیند.
- روزنامه‌نگاران خود را در معرض خطر دست‌کاری بازیگرانی می‌بینند که پشت اخلاق روابط عمومی پنهان شده‌اند و تلاش می‌کنند روزنامه‌نگاران را با انتشار اطلاعات غلط، گمراه یا فاسد کنند.
- روزنامه‌نگاران به عنوان ارتباط‌گران در خدمت حقیقت و از جمله «حقایق نامناسب» هستند خود را در معرض دروغ‌ها، شایعات و فریب‌کاری‌های طراحی شده‌ای می‌بینند که هدف از آن ارباب و بی‌اعتبار کردن آنها و حرفه روزنامه‌نگاری‌شان است، به خصوص زمانی که کار آنها تهدیدی برای افشای هویت کسانی است که تولید کننده اطلاعات غلط باشند.^{۱۵}

علاوه بر آن، روزنامه‌نگاران باید بدانند وقتی شبکه‌های اجتماعی خاستگاه اصلی اطلاعات دروغ هستند، بازیگران قدرتمندی وجود دارند که امروزه از «اخبار جعلی» برای به دام انداختن رسانه‌های معتبر استفاده می‌کنند. در این میان، قوانین جدید و سختگیرانه‌ای وضع شده است که مؤسسات خبری را در صورت تهیه اخبار جعلی یا خودداری از اجرای قوانین محدود کننده در بسترها و فعالیت‌های ارتباطی، هدف قرار می‌دهد. چنین مقرراتی نیز اغلب انطباق کافی با اصول بین‌المللی ندارد. اصولی که باید به طور واضح متناسب و برای اهداف در نظر گرفته شده مشروع باشند. چنین مقرراتی حتی اگر تأثیر همیشگی نداشته باشد دست کم رسانه‌های خبری معتبر را به سمت تشکیل «وزارتخانه حقیقت»^{۱۶} با نیرویی برای سرکوب اطلاعاتی با دلایل صرفاً سیاسی هدایت می‌کند.

در چارچوب امروزی اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده، خطر اصلی در حوزه تنظیم مقررات روزنامه‌نگاری نیست بلکه خطر ممکن آن است که عموم مردم همه محتواها از جمله محتواهای روزنامه‌نگاری را بی‌اعتبار کنند. در این صورت، مردم احتمالاً هر محتوایی را که در شبکه‌های اجتماعی تأیید شده و با خواست آنها مطابقت داشته باشد معتبر می‌دانند و تعقل را کنار می‌گذارند. در حال حاضر می‌توانیم اثرات منفی این جریان را در افکار عمومی در حوزه‌هایی چون سلامت، علم، درک بین فرهنگی و موارد تخصصی دیگر مشاهده کنیم.

تأثیر چنین اطلاعات نادرستی بر مردم به ویژه در زمان انتخابات به عنوان اولین گام‌های دموکراسی به عنوان بخشی از حقوق بشر دیده می‌شود. آنچه اطلاعات غلط در پی دارد و به ویژه هنگام نظرسنجی‌ها بیش از پیش نمایان می‌شود لزوماً متقاعد کردن مردم برای اثبات درستی محتوای آن نیست، بلکه با هدف اثرگذاری بر برجسته سازی (بر روی آنچه مردم فکر می‌کنند) و گِل‌آلود کردن محیط اطلاعات به منظور تضعیف عوامل عقلانی در رأی‌دهی مردم است. به همین ترتیب، مسائل مربوط به مهاجرت، تغییرات اقلیمی و دیگر مسائل ممکن است به شدت تحت تأثیر عدم اطمینان ناشی از اطلاعات غلط و اطلاعات گمراه‌کننده قرار گیرند.

به دلیل همین خطرها، مقابله با ظهور «اخبار جعلی» به ضرورتی برای روزنامه‌نگاری و آموزش روزنامه‌نگاری تبدیل شده است. این تهدیدها در عین حال فرصتی برای نشان دادن ارزش بالای رسانه‌های خبری به شمار می‌رود زیرا رسانه‌ها این امکان را دارند که فرصتی استثنایی برای دریافت اطلاعات موثق در اختیار افکار عمومی قرار دهند.